

Predmet C-124/20

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

5. ožujka 2020.

Sud koji je uputio zahtjev:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

2. ožujka 2020.

Tužitelj:

Bank Melli Iran, dioničko društvo u skladu s iranskim pravom

Tuženik:

Telekom Deutschland GmbH

**Hanseatisches Oberlandesgericht (Hanzeatski visoki zemaljski sud,
Njemačka)**

[*omissis*]

R j e š e n j e

u predmetu

**BANK MELLI IRAN, dioničko društvo u skladu s iranskim pravom,
[*omissis*] Hamburg**

– Tužitelj, žalitelj i druga stranka u revizijskom postupku –

[*omissis*]

protiv

Telekom Deutschland GmbH, [*omissis*] Bonn

– Tuženika, druge stranke u žalbenom postupku i podnositelja revizije –

[omissis]

[omissis] Hanseatische Oberlandesgericht (Hanzeatski visoki zemaljski sud, Njemačka) – 11. Zivilsenat (11. građansko vijeće) – [omissis] donosi 2. ožujka 2020. odluku:

I. Postupak se prekida.

II. U svrhu tumačenja članka 5. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2271/96 od 22. studenoga 1996. o zaštiti od učinaka izvanteritorijalne primjene zakonodavstva koje donese treća zemlja i djelovanja koja se temelje na tom zakonodavstvu ili iz njega proizlaze (SL L 309 od 29. studenoga 1996., str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 1., str. 18.) u verziji Delegirane uredbe Komisije (EU) 2018/1100 od 6. lipnja 2018. (SL L 199 I od 7. kolovoza 2018., str. 1.) Sudu Europske unije upućuju se sljedeća prethodna pitanja: **[orig. str. 2.]**

1. Primjenjuje li se članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 samo ako su Sjedinjene Američke Države djelatnom gospodarskom subjektu iz EU-a u smislu članka 11. te uredbe izravno ili neizravno izdale administrativne ili sudske upute ili je za njegovu primjenu dovoljno da je djelovanje gospodarskog subjekta iz EU-a i bez takvih uputa usmjereno na poštovanje sekundarnih sankcija?
2. U slučaju da Sud na prvo pitanje odgovori u smislu druge mogućnosti: protivi li se članku 5. stavku 1. Uredbe br. 2271/96 shvaćanje nacionalnog prava prema kojem osoba koja daje otkaz može otkazati i svaki trajni obvezni odnos s ugovornim partnerom kojeg je američki Office of Foreign Assets Control (Ured za nadzor inozemne imovine, OFAC) uvrstio na popis Specially-Designated-Nationals (popis posebno označenih državljana, SDN.), a time i dati otkaz motiviran poštovanjem američkih sankcija, a da u tu svrhu ne mora navesti razlog za otkaz pa ne mora ni u građanskoj parnici obrazložiti i dokazati da razlog otkazivanja svakako nije poštovanje američkih sankcija?
3. U slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje: treba li redoviti otkaz kojim se povređuje članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 nužno smatrati ništetnim ili se cilj Uredbe može ispuniti i drugim sankcijama, primjerice izricanjem novčane kazne?
4. U slučaju da Sud na treće pitanje odgovori u smislu prve mogućnosti: vrijedi li to s obzirom na članke 16. i 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, s jedne strane, i mogućnost izdavanja iznimnog ovlaštenja u skladu s člankom 5. stavkom 2. Uredbe br. 2271/96, s druge strane, i ako gospodarskom subjektu iz EU-a zbog održavanja poslovnog odnosa s ugovornim partnerom koji je uvršten na popis

prijete znatni ekonomski gubici na tržištu SAD-a (ovdje: 50 posto konsolidiranog prihoda koncerna)?

O b r a z l o ž e n j e:

Tužitelj je iranska banka osnovana u skladu s iranskim pravom koja u Njemačkoj ima podružnicu sa sjedištem u Hamburgu u kojoj radi 36 zaposlenika. Osnovna djelatnost tužitelja je vanjska trgovina s Iranom. **[orig. str. 3.]**

Tuženik je društvo kćer društva Deutsche Telekom AG i jedno je od najvećih njemačkih društava koji se bave pružanjem telekomunikacijskih usluga sa sjedištem u Bonnu. Koncern diljem svijeta zapošljava više od 270 000 radnika, od kojih je više od 50 000 u SAD-u, gdje se ostvaruje oko 50 posto prihoda od prodaje.

Između stranaka postoji odnos koji se temelji na okvirnom ugovoru koji tužitelju dopušta da jednim ugovorom objedini sve priključke svojeg društva na različitim lokacijama u Njemačkoj. U okviru tog ugovornog odnosa tužitelj je od tuženika naručio više proizvoda koje je tuženik potom i stavio na raspolaganje te je za njih izdao račun. Ti su ugovori isključivi temelj internih i eksternih komunikacijskih struktura tužitelja u Njemačkoj. Bez tih usluga koje treba obavljati tuženik tužitelj ne može sudjelovati u poslovnom prometu putem svoje njemačke podružnice, barem ne trenutačno.

Tuženikovi mjesečni prihodi od prodaje ostvareni na temelju poslovanja s tužiteljem iznose nešto više od 2000,00 eura. Tužitelj je svoje obveze plaćanja tuženiku uvijek izvršavao u roku i u cijelosti.

Nakon što su SAD godine 2018. opozvale sporazum zaključen s Iranom od 14. srpnja 2015. (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPA; Sporazum o nuklearnom programu s Iranom) te su time ponovno stupile na snagu prvotne sankcije (Iranian Transactions and Sanctions Regulations – ITSR), tužitelj je uvršten na popis posebno označenih državljana i blokiranih osoba (Specially Designated Nationals and Blocked Person List – SDN) koji vodi OFAC (Office of Foreign Assets Control, Ured za nadzor nad inozemnom imovinom). Dio režima sankcioniranja takozvane su sekundarne sankcije (secondary sanctions) koje onima koji nisu državljani SAD-a zabranjuju svako poslovanje s iranskim osobama i poduzećima uvrštenima na SDN popis.

S učinkom od 5. studenoga 2018. protiv Irana su stupile na snagu nove sankcije SAD-a koje su ponajprije usmjerene na financijski i bankarski sektor te sektor nafte. Time je obuhvaćen i tužitelj kojeg je potom s učinkom od 12. studenoga 2018. suspendirala telekomunikacijska mreža Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT, udruženje za međunarodne međubankarske financijske telekomunikacije), udruženje prema belgijskom pravu.

Dopisom od 16. studenoga 2018. tuženik je s trenutačnim učinkom otkazao sve ugovore [omissis]. S istim datumom tuženik je otposlao istovjetan dopis kojim

otkazuje ugovorni odnos još najmanje četirima drugim klijentima koji imaju poveznicu s Iranom i sjedište u Njemačkoj. **[orig. str. 4.]**

Svim je društvima zajedničko da su isto tako uvršteni na SDN popis SAD-a. Sveukupno je tuženik tako otkazao ugovore s deset društava povezanih s Iranom.

U postupku koji je tužitelj pokrenuo u svrhu donošenja privremene mjere Landgericht Hamburg (Zemaljski sud u Hamburgu) presudom od 28. studenoga 2018. [omissis] donio je privremenu mjeru kojom je tuženiku naložio ispunjavanje postojećih ugovora sve do isteka roka za redoviti otkaz. [omissis]

Dopisom od 11. prosinca 2018. [omissis] uslijedio je drugi otkaz od strane tuženika. Taj dopis u jednom svojem dijelu glasi kako slijedi:

„(...) dopisom od 16. 11. 2018. otkazali smo niže navedene usluge s trenutačnim učinkom. Isključivo opreza radi ovime ih, osim toga, otkazujemo s prvim mogućim rokom.”

Redoviti otkazni rokovi istekli su u pogledu nekih ugovora već 25. siječnja 2019., 10. veljače 2019., 13. ožujka 2019., 10. i 25. rujna 2019. kao i 30. siječnja 2020. Preostali su ugovori na snazi još do 22. kolovoza 2020. odnosno 7. siječnja 2021.

Tužitelj je u prvostupanjskom postupku zahtijevao donošenje presude kojom se tuženiku nalaže da sve ugovorom utvrđene vodove ostavi aktiviranima.

Landgericht (Zemaljski sud) donio je presudu kojom se tuženiku nalaže ispunjavati ugovore do isteka odgovarajućih rokova za redoviti otkaz i u preostalom je dijelu odbio tužbu. Taj je sud redoviti otkaz spornih ugovora od strane tuženika smatrao valjanim. Nadalje je smatrao da njime osobito ne povređuje članak 5. Uredbe br. 2271/96.

Protiv dijela te presude kojim se odbija tužba tužitelj je podnio žalbu. Tužitelj ostaje pri svojem stajalištu prema kojem se redovitim otkazom koji je izrekao tužitelj povređuje članak 5. Uredbe br. 2271/96 i stoga je ništetan.

Po objavi presude Landgerichta (Zemaljski sud) tuženik je jedan od spornih vodova deaktivirao na osnovi isteka roka za redoviti otkaz 10. veljače 2019. Svi su drugi vodovi trenutno još uvijek aktivirani. **[orig. str. 5.]**

II.

Odluka o sporu ovisi o tumačenju članka 5. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2271/96 od 22. studenoga 1996. o zaštiti od učinaka izvanteritorijalne primjene zakonodavstva koje donese treća zemlja i djelovanja koja se temelje na tom zakonodavstvu ili iz njega proizlaze (SL L 309 od 29. studenoga 1996., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 1., str. 18.) u verziji Delegirane uredbe Komisije (EU) 2018/1100 od 6. lipnja 2018. (SL L 199 I

od 7. kolovoza 2018., str. 1.). Prije odluke o žalbi tužitelja stoga se postupak mora prekinuti i u skladu s člankom 267. stavkom 1. točkom (b) i stavkom 3. UFEU-a pribaviti prethodna odluka Suda Europske unije.

Stranke se spore o valjanosti redovitog otkaza od 11. prosinca 2018. [*omissis*] kojim tuženik želi prekinuti svoj poslovni odnos s tužiteljem. Pravo na redoviti otkaz ugovora, na koje se primjenjuje njemačko pravo, nesporno proizlazi iz Allgemeine Lieferbedingungen (Opći uvjeti isporuke) tuženika.

Tužitelj zastupa shvaćanje da se tim otkazom povređuje članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 te da je on stoga ništetan. Tuženik smatra da povreda članka 5. stavka 1. Uredbe br. 2271/96 ne postoji.

1. a) Prvo prethodno pitanje:

Tužitelj tvrdi da je otkaz od strane tuženika bio motiviran samo time da ne dođe do povrede sekundarnih sankcija koje su uvele Sjedinjene Američke Države. Međutim, tužitelj nije iznio argumentaciju prema kojoj je tom otkazu izravno ili neizravno prethodila administrativna ili sudska uputa iz SAD-a. U presudi od 7. veljače 2020. Oberlandesgericht Köln (Visoki zemaljski sud u Kölnu) [*omissis*] zauzeo je stajalište da članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 u takvoj konstelaciji ni najmanje nije primjenjiv. Ovo vijeće ne dijeli to mišljenje, nego već samo postojanje sekundarnih sankcija smatra dostatnim jer se samo tako učinkovito može provesti člankom 5. stavkom 1. Uredbe br. 2271/96 namjeravana zabrana poštovanja takvih sankcija.

b) Drugo prethodno pitanje:

Pravo na redoviti otkaz, na koje se tuženik poziva, ne zahtijeva postojanje razloga za otkaz. Tuženik misli da u tom pogledu članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 ništa ne mijenja jer mu ta odredba dopušta poduzetničku slobodu da u svako doba raskine poslovni odnos s tužiteljem [**orig. str. 6.**]. Motivi tuženika ovdje nisu bitni.

Pritom se tuženik oslanja na „Smjernice – Pitanja i odgovori: donošenje ažuriranog Statuta o blokiranju” Komisije od 7. kolovoza 2018. (C/2018/5344, SL C 277 I od 07. 8. 2018., str. 4.-10.).

U navedenom dokumentu pod točkom 5. navodi se sljedeće:

„Obvezuje li Statut o blokiranju subjekte iz EU-a na poslovanje s Iranom ili Kubom? Kakvo stajalište subjekti iz EU-a trebaju zauzeti u pogledu izvanteritorijalnog zakonodavstva i Statuta o blokiranju?

Subjekti iz EU-a imaju slobodu voditi poslovanje na način koji smatraju primjerenim, u skladu s pravom EU-a i mjerodavnim nacionalnim

zakonodavstvom. To znači da imaju slobodu odabrati hoće li započeti, nastaviti ili prekinuti poslovne operacije u Iranu ili Kubi te hoće li se uključiti u neki gospodarski sektor na temelju vlastite ocjene gospodarskog stanja. Svrha je Statuta o blokiranju upravo osigurati zadržavanje slobode u donošenju takvih poslovnih odluka, tj. osigurati da subjekti iz EU-a ne budu prisiljeni donositi te odluke na temelju navedenog izvanteritorijalnog zakonodavstva, koje Unija ne priznaje kao primjenjivo na te subjekte.”

Više njemačkih sudova, uključujući i tužitelja, taj odgovor shvaća na način da on, dakle tuženik, svoje ugovorom utvrđeno pravo na redoviti otkaz ugovora može ostvariti u svako doba i to bez navođenja razloga. Oberlandesgericht Köln (Visoki zemaljski sud u Kölnu) u upućujućem rješenju od 1. listopada 2019. [omissis] izričito je zauzeo stajalište da taj prestanak ugovora može uslijediti i zbog „motiva obilježenih vanjskom politikom SAD-a”.

Ovo vijeće takvo shvaćanje članka 5. stavka 1. Uredbe br. 2271/96 u skladu s odgovorom Komisije smatra mogućim, no misli i da treba napomenuti da ta odredba onda ne ispunjava svoj cilj. Stoga se smislenijim čini tumačenje prema kojem se otkazom, čiji je odlučujući motiv poštovanje sankcija SAD-a, povređuje članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96. Međutim, ako radnja počiva na pukim ekonomskim razmatranjima bez konkretnog pozivanja na sankcije, onda se njome ne povređuje članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 jer se inače [orig. str. 7.] poslovni odnosi s Iranom nikada ne bi mogli raskinuti. To je shvaćanje zastupljeno u njemačkoj literaturi [omissis].

Posljedica takvog shvaćanja je da bi tuženik iznimno morao objasniti svoje motive za otkaz, a barem bi morao objasniti i po potrebi dokazati da odluka o prestanku ugovora nije donesena zbog toga što inače postoji bojazan od negativnih posljedica na tržištu SAD-a. Bez tih objašnjenja ne bi se moglo utvrditi povređuje li se otkazom članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96.

c) Treće prethodno pitanje:

Ovo vijeće smatra da je otkaz kojim se povređuje članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 ništetan. U njemačkom građanskom pravu to bi proizašlo iz članka 134. Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik). Navedena odredba glasi kako slijedi:

Pravni posao kojim se povređuje zakonska zabrana ništetan je, osim ako iz zakona ne proizlazi drukčije.

Ovo vijeće članak 5. stavak 1. Uredbe br. 2271/96 u tom smislu smatra zakonskom zabranom.

Međutim, članak 9. Uredbe br. 2271/96 predviđa da svaka država članica određuje sankcije koje se nameću u slučaju povrede odgovarajućih odredbi te uredbe i koje moraju biti djelotvorne, razmjerne i imati učinak odvratanja. Savezna Republika

Njemačka je s člankom 82. stavkom 2. rečenicom 1. Außenwirtschaftsverordnung (Uredba o vanjskoj trgovini i plaćanjima, AWW) u vezi s člankom 19. stavkom 4. rečenicom 1. točkom 1. i stavkom 6. Außenwirtschaftsgesetz (Zakon o vanjskoj trgovini i plaćanjima, AWG,) povredu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 2271/96 kvalificirala kao prekršaj i propisala novčanu kaznu u iznosu do 500 000 eura.

Stoga bi se s obzirom na ekonomske štete koje prijete tuženiku u slučaju njegova isključenja s tržišta SAD-a moglo smatrati neproporcionalnim sprječavati ga u raskidu ugovornog odnosa s tužiteljem, umjesto da mu se (samo) nametne novčana kazna. Osim toga, cilj Uredbe prema shvaćanju ovog vijeća nije izravna zaštita tužitelja. **[orig. str. 8.]**

d) Četvrto prethodno pitanje:

Četvrto prethodno pitanje povezano je s potonje navedenim.

Prema shvaćanju ovog vijeća, zabrana poštovanja sekundarnih sankcija dovodi u dilemu subjekte iz EU-a poput tuženika, čijoj zaštiti predmetna uredba, prema onome što je navedeno u njezinoj preambuli, i treba služiti. Ako postupaju u skladu s pravom EU-a, prijeti im isključenje s tržišta SAD-a, a ako poštuju sankcije, povređuju pravo EU-a. S obzirom na faktičnu mogućnost provedbe američkih sankcija, subjektima iz EU-a stoga u slučaju postupanja u skladu s pravom EU-a u određenim okolnostima prijete znatni ekonomski gubici. Koncern Telekoma ostvaruje 50 posto svojeg prihoda od prodaje na tržištu SAD-a. Prema shvaćanju ovog vijeća, taj se rizik dostatno ne kompenzira s pravom na naknadu štete koje je predviđeno člankom 6. Uredbe br. 2271/96. Isto vrijedi i za mogućnost izdavanja iznimnih ovlaštenja iz članka 5. stavka 2. Uredbe br. 2271/96. Imajući u vidu cilj Uredbe da spriječi implementaciju sekundarnih sankcija u odnosu na subjekte iz EU-a, praksa ovlaštenja morala bi biti više restriktivna, tako da bi ponešto moglo govoriti u prilog činjenici da samo potencijalni ekonomski gubici u tu svrhu neće biti dovoljni. S obzirom na te okolnosti, ovo vijeće dvoji da je opća zabrana prekida odnosa s poslovnim partnerom, koji je usto ekonomski beznačajan, u svrhu obrane od opasnosti od znatnih ekonomskih gubitaka na tržištu SAD-a u skladu s poduzetničkom slobodom zaštićenom u članku 16. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i načelom proporcionalnosti utvrđenim u članku 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

2. Relevantnost prethodnih pitanja za glavni postupak:

Odgovor na prethodna pitanja relevantan je za odlučivanje o sporu pred ovim vijećem jer o njemu ovisi je li redoviti otkaz tuženiku valjan ili ništetan. Članak 7. rečenica 1. njemačkog Außenwirtschaftsverordnung (AWV) koju tužitelj isto tako navodi u svojoj argumentaciji ne može poslužiti u svrhu odlučivanja o sporu. **[orig. str. 9.]**

Članak 7. rečenica 1. AWW-a glasi:

Na području vanjske trgovine zabranjeno je davanje izjave kojom tuzemna osoba sudjeluje u bojkotu protiv druge države (izjava o bojkotu).

Neovisno o tome je li u slučaju izjavi o otkazu uopće riječ o izjavi o bojkotu u smislu te odredbe, njezino područje primjene prema shvaćanju ovog vijeća ne nadilazi ono članka 5. stavka 1. Uredbe br. 2271/96, odnosno, ako je redoviti otkaz tuženika u skladu s člankom 5. stavkom 1. Uredbe br. 2271/96 valjan, onda se njime ne povređuje ni članak 7. rečenica 1. AWW-a.

Lauenstein	dr. Büßer	dr. Brauer
Predsjedavajući sudac Oberlandesgerichta	Sudac Oberlandesgerichta	Sudac Oberlandesgerichta
(Visoki zemaljski sud)	(Visoki zemaljski sud)	(Visoki zemaljski sud)